

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-266-1-18>

МІЖНАРОДНІ МОРСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Сербулова Надія Алимівна

*завідувач сектору еколого-просвітницької роботи
природний заповідник «Сланецький степ»
м. Нова Одеса, Україна*

Неспіна Ганна Володимирівна

*завідувач лабораторії медичного інституту
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна*

Сьогодні морський транспорт вважається одним із найважливіших елементів світової економічної системи. Морськими шляхами перевозяться близько 90 % усіх товарів світової торгівлі. Під час зростання обсягів перевезення у декілька десятків разів зросла й кількість транспортних засобів, що пересуваються водними шляхами. Відповідно спостерігається й пропорційне зростання кількості аварій на водному транспорті. Щорічний огляд морських втрат та інцидентів, що трапились із суднами під прапором країн ЄС, проведений Європейською агенцією з морської безпеки, зазначає, що протягом 2014–2019 рр. зареєстровано 19418 морських інцидентів, під час яких загинуло 496 осіб та ще 6210 осіб отримали поранення [6, с. 664]. Вказані дані підкреслюють питання актуальності забезпечення стану безпеки судноплавства під час перевезення вантажів та пасажирів морським транспортом.

Мореплавство – діяльність, що пов’язана з небезпеками природного та технічного характеру, а також тут існує великий вплив «людського чинника». Тому під час операцій на морі вживаються підвищені заходи безпеки [2, с. 96].

Безпека судноплавства – стан збереження (захищеності) людського здоров’я і життя, довкілля та майна на морі й на внутрішніх водних шляхах; відсутність неприпустимого ризику, пов’язаного з загибеллю або травмуванням людей, заподіянням шкоди довкіллю або матеріальних збитків [4]. Аналіз світової практики забезпечення безпеки мореплавства показує, що найбільш ефективним засобом у цій сфері є чітка юридична регламентація всіх питань, що стосуються мореплавства [3, с. 169–170].

Саме міжнародні морські організації покликані гармонізувати міжнародні відносини у сфері морської діяльності та розробляти на основі цього норми міжнародного морського права. Під міжнародною

організацією (МО) зазвичай розуміють об'єднання ряду суверенних держав на основі спільно розробленого договору, який визначає відповідні загальновизначені нормам міжнародного права цілі й причини їх співпраці. Вона має право вносити рекомендації державам-членам, укладати від свого імені міжнародні договори, співпрацювати з іншими організаціями [2, с. 96].

Сьогодні налічується більше 60-ти МО, діяльність яких пов'язана з морським судноплаством. Серед них найбільшу роль відіграють міжурядові організації та спеціалізовані установи ООН. Тут насамперед виділяються Міжнародна морська організація (ІМО), Комітет із судноплавства ЮНКТАД, Міжурядова океанографічна комісія ЮНЕСКО та Міжнародна організація морського супутникового зв'язку (ІНМАРСАТ).

Найбільший авторитет і вплив на стан безпеки морського судноплавства має *Міжнародна морська організація*, яка була створена в 1948 р., коли на Конференції ООН була прийнята Конвенція про Міжурядову морську консультативну організацію [1, с. 871]. Вона діє як спеціалізований орган ООН з 1958 р., а в 1982 р. одержала свою сучасну назву.

Основні цілі ІМО: 1) сприяння співробітництву між державами в галузі урядового регулювання і здійснення заходів щодо технічних питань міжнародного торговельного судноплавства; 2) розробка і сприяння прийняттю найбільш ефективних і практично досяжних норм для забезпечення безпеки на морі й ефективності судноплавства; 3) розгляд будь-яких питань судноплавства за поданнями інших спеціалізованих установ ООН; 4) забезпечення урядів інформацією з розглянутих питань. До компетенції ІМО також входять юридичні питання відповідальності судновласників і держав за забруднення моря, вона виконує роль апарату співробітництва урядів стосовно розробки і прийняття міжнародних адміністративних, правових і технічних норм, спрямованих на забезпечення охорони людського життя на морі, безпеки мореплавства та ефективності судноплавства.

ІМО є головною спеціалізованою установою ООН, що займається питаннями протидії піратству й збройним пограбуванням суден. Однак, відповідно до її цілей, визначених статтею 1 Конвенції про Міжнародну морську організацію 1948 р., проблеми, пов'язані з піратством, розглядаються виключно в контексті прийняття норм з питань, що стосуються безпеки на морі [5].

Україна є членом ІМО відповідно до постанови ВР України від 04.02.1994 р. № 3938-ХІІ «Про прийняття Конвенції про Міжнародну морську організацію 1948 року в редакції 1982 року».

За даними Укрінформу, російські військові продовжують тактику піратства щодо цивільних суден в Чорному морі. Від початку вторгнення, з 24 лютого 2022 р., було обстріляно 2 цивільні судна і ще 2

було захоплено, зокрема пошуково-рятувальне судно «Сапфір», що виконувало гуманітарну місію.

Україна ініціювала позачергову сесію Ради ІМО (10–11 березня 2022 р.). За результатами засідання Рада рішуче засудила порушення країною-агресором суверенітету та територіальної цілісності України, а також атаки російських військових на комерційні судна. Було закликано до повного відновлення прав України як прибережної держави, держави прапора і держави порту та наголосила на необхідності встановлення морського гуманітарного коридору для евакуації цивільних суден та екіпажів із зони бойових дій та відновлення комерційного судноплавства. Рада також закликала держави-члени ІМО та відповідні організації забезпечити безпеку морських ланцюгів постачання, зокрема для доставки продуктів та ліків для цивільного населення України, а також надавати максимальну допомогу морякам.

Комітет із судноплавства Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) – міжнародний орган, до складу якого входять держави, що представляють основні географічні регіони світу. Має за мету сприяння взаєморозумінню і співробітництву держав у галузі морських перевезень, узгодження судноплавної політики урядів і регіональних груп держав, вивчення й розробка заходів із вирішення економічних проблем міжнародних морських перевезень, що вимагають міжурядового співробітництва.

Міжурядова океанографічна комісія ЮНЕСКО (МОК) була створена в 1960 р. з метою сприяння розвитку наукових досліджень океанів, вивчення їхніх ресурсів, розробці юридичних аспектів проведення наукових досліджень Світового океану та освоєнню його ресурсів, у тому числі підготовці необхідних міжнародно-правових актів, що регулюють відносини держав у цій сфері. Найбільш важливі напрямки діяльності МОК: 1) вивчення клімату у рамках Всесвітньої програми дослідження клімату, що має на меті вивчення фізичних основ кліматичної системи Землі та зміни клімату в регіональному і глобальному масштабах, а також вивчення ролі Світового океану в регулюванні вмісту CO₂ в атмосфері; 2) дослідження живих ресурсів моря – насамперед, причин шкідливого цвітіння водоростей у прибережних морських водах, оцінка виникаючої небезпеки для живих організмів, які живуть в морі та прибережній зоні, а також розробка заходів протидії цьому явищу; 3) вивчення рельєфу морського дна та складання батиметричних карт; 4) глобальна система спостережень за океанами, що дозволяє здійснювати міжнародний обмін океанографічними даними; 5) міжнародна система попередження про цунамі в Тихому океані [3, с. 158–159].

Міжнародна організація мобільного супутникового зв'язку була створена на базі Міжнародної організації морського супутникового зв'язку (ІНМАРСАТ). Організація додала до її первинної мети забезпечення

повітряних і сухопутної мобільних супутникових служб, включаючи повітряний супутниковий зв'язок для організації повітряного руху й керування експлуатацією повітряних суден. Початкова мета організації полягала в забезпеченні космічного сегмента, необхідного для поліпшення морського зв'язку, оповіщення про лихо й забезпечення охорони людського життя на морі, підвищення ефективності роботи суден і керування ними, удосконалення служб морської кореспонденції й можливостей радіопередач. Особливу увагу міжнародне співтовариство приділяє організації надання допомоги суднам, що терплять біду, створенню відповідних служб. Найважливішим етапом у розвитку цього процесу стало широкомасштабне впровадження з 1992 р. Глобальної системи морського зв'язку при нещастях. Основним завданням Глобальної системи є негайне оповіщення про нещастя на морі міжнародних (національних) рятувально-координаційних центрів та суден з метою їхнього залучення до рятувальних операцій [3, с. 160].

Окрім міжнародних морських організацій можна виділити й неурядові. Міжнародною неурядовою організацією (відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 23.05.1968 р. № 1296 (XIV) є будь-яка МО, не заснована на підставі міждержавної угоди. Серед таких організацій можна назвати: Міжнародний Морський Комітет – міжнародна неурядова організація з юридичних проблем торговельного судноплавства; Балтійська та міжнародна морська рада – неурядова організація, що займається питаннями морської судноплавної політики та багато інших.

Література:

1. Конвенція про Міжнародну морську організацію 1948 року в редакції 1982 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 2004. – № 4. – Книга 1. – С. 871.
2. Костира О. В. Роль Міжнародної морської організації в кодифікації міжнародного морського права / О. В. Костира // Серія: Право. – 2020. – № 4 (70). Держава та регіони. – С. 95–100. DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.4.15>
3. Кузнецов С. О. Морське право : підручн. / С. О. Кузнецов, Т. В. Аверочкіна. – Одеса : Фенікс, 2011. – 382 с.
4. Про затвердження Положення про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті // Міністерство транспорту України. Наказ № 904 від 20.11.2003 р. (редакція від 11.09.2018 р.). [Електронний ресурс] / режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
5. Про Міжнародну морську організацію // Посольство України у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії. [Електронний ресурс] / режим доступу: <https://uk.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/3355-ukraine-and-imo/3354-about-imo>

6. Шелухін О. М. Нормативне забезпечення безпеки судноплавства під час здійснення перевезень морським транспортом / О. М. Шелухін // Юридичний науковий електронний журнал. – № 4. – 2021. – С. 664–666. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-4/164>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-266-1-19>

ХАРАКТЕРИСТИКА РІШЕНЬ МІЖНАРОДНОЇ МІЖУРЯДОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДУНАЙСЬКОЇ КОМІСІЇ ЩОДО АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Шевчук Анастасія Володимирівна

*аспірантка відділу міжнародного права та права Європейського Союзу
Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України
м. Київ, Україна*

Розвиток торговельного мореплавства по Дунаю згідно з положенням Конвенції про режим судноплавства по Дунаю 1948 р., спрямований на охорону природного середовища в басейні річки Дунай і покращення навігаційних умов та поліпшення безпеки судноплавства. Правовою основою Комісії є Конвенція про режим судноплавства по Дунаю 1948 р., яка забезпечує вільне судноплавство на Дунаї відповідно до інтересів і суверенних прав придунайських країн, а також зміцнює економічні і культурні зв'язки придунайських країн між собою та з іншими країнами (1).

Україна є повноправним членом міжнародної міжурядової організації Дунайської Комісії. Підставою є набуття членства в міжнародній міжурядовій організації Дунайської комісії України відповідно до Указу Президії Верховної Ради УРСР від 18.02.1949 року «Про ратифікацію Конвенції про режим судноплавства по Дунаю від 18.08.1948 року (2, с. 497-518).

17 березня 2022 р. у м. Будапешт (Угорщина) відбулася XII позачергова сесія під керівництвом Голови Дунайської комісії посла Любові Непоп у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України ухвалили постанову про зупинення повноважень Росії у Дунайській комісії з порушенням основних принципів Белградської конвенції, а саме: зважаючи на Резолюцію 11-ї позачергової сесії Генеральної асамблеї ООН (28 лютого – 3 березня 2022 року) щодо російської військової агресії проти України; засуджуючи порушення внаслідок російського нападу фундаментальних принципів Белградської Конвенції щодо вільного та безпечного судноплавства на Дунаї, а також інтересів та суверенних прав України; шкодуючи про порушення Російською Федерацією мети